

Ohjeet vertaisarvioijalle:

Lapland University Press käyttää Tieteellisten seurain valtuuskunnan rekisteröimää kansallista vertaisarviointitunnusta ja on sitoutunut noudattamaan tunnuksen käytölle asetettuja ehtoja sekä edistämään omassa toiminnassaan *Suomen tiedekustantajien liiton vertaisarviointiohjeen* ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) *Hyvä tieteellinen käytäntö* -ohjeen mukaisia periaatteita. Vertaisarviointitunnusta käytävillä kustantajilla on vertaisarviointiprosessin dokumentointivelvollisuus. Tallennamme kaikki arviointiprosessin keskeiset tiedot ja asiakirjat sähköiseen arkistoomme.

Kaikilta julkaistaviksi aiotuilta tiedekirjoilta tai julkaisujemme tieteellisiltä osilta vaaditaan vähintään kahden käsikirjoituksen ulkopuolisen asiantuntijan vertaisarviointilausunto. Suurelle yleisölle suunnatut tietokäsikirjoitukset tai muut ei-tieteelliset kirjoitukset käsitellään pääsääntöisesti toimituksellisesti ilman ulkopuolista arviointia.

Vertaisarvioinnin tarkoitus:

Vertaisarvioinnilla varmistetaan tieteellisten julkaisujen laatua. Asiantuntijalausunnon ensisijaisena tarkoituksena on auttaa kustantajaa päättämään tarjotun käsikirjoituksen tai kirjaehdotuksen julkaisukelpoisuudesta. Kopio lausunnosta lähetetään myös tekijöille. Lausunto auttaa kirjoittajaa, kun mukana on konkreettisia huomioita käsikirjoituksen vahvuuksista ja heikkouksista sekä mahdollisia parannusehdotuksia.

LUPin kustantajaprofiili:

LUPin päätehtävänä on edistää julkaisuja, jotka keskustelevat pohjoiseen ja arktiseen liittyvistä kysymyksistä taiteen ja tieteen saralla. Julkaisemme tiede-, tieto- sekä taidekirjoja. Tuotantomme kuuluvat myös Lapin yliopiston strategiaprofiilin mukaiset teokset. Strategiaprofiili tarkemmin:

Arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimus, jonka alle kuuluvat seuraavat:

- i. Kestävä kehitys, oikeus ja oikeudenmukaisuus
- ii. Pohjoisen hyvinvointi, koulutus ja työ
- iii. Vastuullinen matkailu
- iv. Kulttuurilähtöinen palvelumuotoilu

Kuka voi toimia vertaisarvioijana?

Arvioijan täytyy edustaa käsikirjoituksen tai artikkelin tieteenalaa. Monitieteisissä töissä voi olla aiheellista tarkistuttaa aineiston oikeellisuus laajemmin niiden tieteiden edustajilta, joita käsikirjoitus tai sen osa edustaa.

Arvioijat ovat käsikirjoituksen ulkopuolisia ja arvioitavana olevan käsikirjoituksen suhteen riippumattomia väitelleitä tutkijoita tai muita asiantuntijoita. Arvioijalla ei saa olla eturistiriitaa käsikirjoituksen tai kirjoittajan kanssa, eikä arvioija saa olla osallinen käsikirjoitukseen. Jääviyden perusteena on myös lähisukulaisuus-, esimies- tai alaisuussuhde. Tehtävästä tulisi tällaisessa tapauksessa kieltäytyä.

Arviointi suoritetaan anonyymisti. Jos arvioija tunnistaa kirjoittajan, tästä tulisi kertoa välittömästi kustantajalle. Keskustelun jälkeen harkitaan, voidaanko prosessissa jatkaa.

Mitä arvioinnissa arvioidaan?

Vertaisarviointiprosessissa tarkastellaan aineiston kattavuutta ja teoreettisen viitekehyksen hallintaa, tutkimuksen toteutuksen luotettavuutta ja tarkkuutta sekä tulosten omaperäisyyttä ja uutuusarvoa suhteessa aiempaan tutkimukseen tieteenalalle ominaisella tavalla.

(Tieteellisten seurain valtuuskunta, Vertaisarviointi-tunnuksen käytön edellytykset.)

Arvioijan tulisi ottaa huomioon käsikirjoituksen lähestymistapa tai paradigma ja suhteuttaa arvionsa siihen niin, että erilainen kirjoitustyyli ja moniäänisyys hyväksytään tutkimukseen. Pyydämme arvioijaa nostamaan esille huomaamia ansioita, puutteita tai jopa suoranaisia virheitä. Arvioinnin tavoitteena on antaa konkreettisia ehdotuksia käsikirjoituksen parantamiseksi.

Arvioinnin avuksi annamme lomakkeen, jota on mahdollista käyttää, mutta se ei ole välttämätöntä. Lomakkeessa kysytään kirjoittajan onnistumista seuraavilla osa-alueilla:

- Otsikko toimii: herättää kiinnostuksen ja linkittyy käsiteltävään aineistoon.
- Kirjoittaja tuntee aihepiirinsä kirjallisuuden ja siitä tehdyn aiemman tutkimuksen.
- Käsikirjoitus tuo uutta ja perusteltua tietoa nykyiseen, tematiikkaan liittyvään keskusteluun.
- Teoreettiset lähtökohdat on esitetty selkeästi, ymmärrettävästi ja riittävästi. Mahdollinen oma teorianmuodostus toimii.
- Menetelmä ja aineisto on esitelty riittäväällä laajuudella.
- Käsikirjoitus on rakenteeltaan toimiva ja sopusuhtainen.
- Kieli on sujuvaa ja virheetöntä.
- Ilmaisutyyli toimii (vaikka se olisi persoonallinen).
- Mahdolliset kuvat, runot ja lainaukset ovat ansiokkaasti sidoksissa tekstiin.
- Kirjoittaja käyttää oleellisia lähteitä ja kaikki lähteet on merkitty selvästi.
- Kyseessä on tieteenalan käytäntöjen mukainen, tieteellinen julkaisu.
- Käsikirjoitus sopii LUPin julkaisuksi.
- Kirjoittaja noudattaa hyvää ja eettisesti kestävästä tieteellisestä käytäntöä; ei ole aiheellista epäillä plagiointia tai puutteellisia lähdemerkintöjä eikä käsikirjoitus ole päällekkäinen jonkin muun aiemmin julkaistun aineiston kanssa.

Tämän lisäksi pyydämme arviota, onko julkaisu

- 1) julkaistavissa sellaisenaan,
- 2) julkaistavissa vähäisin muutoksin,
- 3) julkaistavissa merkittävin muutoksin tai
- 4) ei julkaistavissa.

Arvio voidaan antaa myös täysin vapaamuotoisesti, jolloin sitä tukevat seuraavat kysymykset:

- Esitelläänkö tutkimuskysymys, aineisto ja menetelmät ymmärrettävästi ja riittäväällä tarkkuudella?
- Tunteeko kirjoittaja lähteet ja aihepiirinsä kirjallisuuden sekä hyödyntääkö sitä riittävästi ja luotettavasti?
- Kytkeytyykö esitelty teoreettinen, metodologinen tai käsitteellinen viitekehys empiiriseen esimerkkiin toimivalla tavalla? Tekeekö kirjoittaja tekstissään sen, mitä johdannossa lupasi, ja tukeeko aineisto päätelmiä?
- Mikä on tulosten omaperäisyys ja uutuusarvo suhteessa aiempaan tutkimukseen?
- Muodostaako käsikirjoitus rakenteeltaan tasapainoisen, perustellun ja eheän kokonaisuuden, jossa kerronnan kaari kantaa alusta loppuun asti?

- Mikä on kirjoituksen mahdollisen kuvituksen ja tekstin suhde, ovatko kuvat informatiivisia ja tarpeellisia?
- Mitkä ovat käsikirjoituksen ansiot alan tutkijoiden ammattitaidon edistämisen näkökulmasta?
- Onko käsikirjoitus ymmärrettävä lähinnä kyseistä tieteenalaa tunteville vai laajemminkin akateemiselle tai suurelle yleisölle?

Muuta huomioitavaa:

Lausunnon luvattessaan asiantuntija vahvistaa ymmärtävänsä seuraavat periaatteet ja sitoutuu niihin:

- Arvioitava käsikirjoitus on luottamuksellista aineistoa.
- Siitä ei saa keskustella tai näyttää sitä ulkopuolisille.
- Julkaisemattoman käsikirjoituksen sisältöä ei saa käyttää omaksi edukseen.
- Käsikirjoitusta ja siihen liittyvää materiaalia suojaa tekijänoikeus.

Arvio tulisi pitää rakentavana ja kannustavana. Aiheellisen kritiikin antamista ei tarvitse kuitenkaan pelätä, koska tavoitteena on auttaa myös kirjoittajaa parantamaan työtään. Ennen julkaisua sanomatta jätetty kritiikki luultavammin kohdataan julkaisemisen jälkeen.

Lausunnot ei makseta palkkiota, mutta asiantuntija-arviointitehtävät lasketaan tieteelliseksi ansioksi.

Lausunnon rooli julkaisuprosessissa:

Lausunnot lähetetään tekijöille, jotta heillä on mahdollisuus käsikirjoituksen parantamiseen lausuntojen perusteella. Lausuntoihin pyydetään tekijöiltä tai vastaavilta toimittajilta vastine, jolla kartoitetaan tekijöiden valmiutta käsikirjoituksen parantamiseen, projektin suunnitelmallisuutta ja sitä, että lausunnoissa olleet palautteet huomioidaan riittävästi. Lausunnoista poistetaan kuitenkin kaikki viittaukset arvioijan henkilöllisyyteen.

Vertaisarviointilausuntoja ja tekijöiden vastinetta käytetään kustantajan toimitusneuvoston tarkasteltavana ja se päättää näiden perusteella jatketaanko julkaisuprosessissa vai palautetaanko työ tekijöille.

Arviointilausuntoa käytetään näin tukena julkaisupäätöksessä.